

**Становище на Консултативния комитет за професионално обучение (ККПО),
адресирано до Европейската комисия, относно
споделена визия за качествена и ефективна професионална практика и учене в
процеса на работа**

2 декември 2016 г.

1) ВЪВЕДЕНИЕ

Професионалната практика и другите форми на учене в процеса на работа (УПР) са трамплин към заетостта и активното гражданство; те повишават пригодността за заетост и перспективите за заетост на дадено лице чрез придобиването на умения и компетенции, които са необходими на пазара на труда и подпомагат личностното развитие. Държавите членки с добре развити системи за професионална практика като част от професионалното образование и обучение, подкрепени от благоприятстващи фактори, като например стабилна икономическа и индустриална структура и добре съгласувани структури на образованието и обучението и на пазара на труда, обикновено се характеризират с ниски равнища на младежка безработица и с висока икономическа конкурентоспособност. Споделената отговорност е съществен елемент на професионалната практика и УПР.

През 2012 г. Съветът прие Препоръка относно създаването на гаранция за младежта¹, за да се гарантира, че всички млади хора на възраст до 25 години получават качествено предложение за работа, продължаване на образованието, професионална практика или стаж в срок от четири месеца, след като напуснат системата на формалното образование или останат без работа. Както отбеляза председателят Юнкер в своята реч за състоянието на Съюза от 2016 г., към момента 9 милиона млади хора са получили предложение, което се отнася до един от тези четири елемента. Освен това по линия на инициативата за младежка заетост (ИМЗ), с бюджет за финансиране от 6,4 милиарда евро, за първи път е предоставена пряка целева подкрепа за младите хора, които не участват в никаква форма на заетост, образование или обучение (NEET), живеещи в региони, изправени пред високи равнища на младежка безработица.

През юли 2013 г. започна дейността си Европейският алианс за професионална подготовка, чрез който Европейската комисия, държавите членки и европейските социални партньори са поели ангажимент за подобряване на качеството, предлагането и привлекателността на възможностите за професионална практика. Държавите от ЕАСТ и държавите кандидатки също се присъединиха към инициативата. Тези съгласувани действия, заедно с подобрените макроикономически условия и структурните реформи, допринесоха за намаляване на младежката безработицата с 1,4 милиона души от стартирането на ИМЗ².

През май 2016 г. европейските социални партньори приключиха съответните си проекти по предложение за европейска рамка за качество на професионалната практика³ и за икономическа ефективност на схемите за професионална практика⁴ и постигнаха съгласие по съвместна декларация „**Към споделена визия за професионалната практика**“⁵. Съвместната декларация призовава за тристранно становище на работодателите, синдикалните организации и държавите членки, за насърчаване на възможностите за качествена и разходно ефективна професионална практика в Европа. Това ще послужи като основа за следващите стъпки на Европейския алианс за професионална практика и ще допринесе за постигането на определените през 2015 г. в Рига средносрочни цели относно **насърчаване на ученето в процеса на работа, като се обръща специално внимание на професионалната практика**⁶.

¹ [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013H0426\(01\)&from=BG](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013H0426(01)&from=BG)

² Съобщение: Гаранцията за младежта и инициативата за младежка заетост — три години по-късно, COM (2016), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A52016DC0646>

³ <https://www.etuc.org/publications/european-quality-framework-apprenticeships#.V8ku3-hynor>

⁴ <https://www.buinesseuropa.eu/publications/cost-effectiveness-apprenticeship-schemes-making-case-apprenticeships>

⁵ https://www.buinesseuropa.eu/sites/buseur/files/media/position_papers/social/apprenticeship_joint_statement_30may.pdf

⁶ http://ec.europa.eu/education/policy/vocational-policy/doc/2015-riga-conclusions_en.pdf

Започнатата на 10 юни от Европейската комисия „Нова европейска програма за умения“⁷ има за цел да гарантира, че хората развиват широк набор от умения от ранна възраст и през целия си живот, като по този начин се подобряват перспективите им за заетост, пълноценното им участие в обществото, което повишава конкурентоспособността и стимулира растежа. Както е подчертано в Новата програма за умения, добре функциониращите програми за професионална практика и други форми на учене в процеса на работа улесняват прехода от училището към работното място чрез укрепване на пригодността за заетост на учащите и предоставяйки им уменията, необходими на пазара на труда. Професионалната практика предоставя ползи за предприятията и за обществото като цяло.

На 14 септември бе публикуван междинният преглед на многогодишната финансова рамка на ЕС и в него бе включено предложение за отпускането на допълнителни 1 милиард евро за ИМЗ в периода 2017—2020 г. На своето заседание от 16 септември държавните и правителствените ръководители на 27 държави — членки на ЕС, обсъдиха необходимостта от допълнителни действия за намаляване на младежката безработица и те разгледаха отново този въпрос на заседанието на Европейския съвет на 1 декември 2016 г.

На 25 октомври 2016 г. Европейската комисия публикува своята работна програма за 2017 г., която се основава на програмата за придобиване на умения, като набелязва инициативи, насочени към модернизиране на образованието; подобряване на качеството на професионалната практика, включително чрез предложение за рамка за качеството на професионалната практика; по-нататъшно развитие на мобилността на стажантите; както и проследяване на напредъка на младите хора на пазара на труда след завършване на академично или професионално обучение.

С оглед на тези развития настоящото становище следва да спомогне за оформянето на политиките на ЕС и на националните политики и действия за по-нататъшно развитие и укрепване на предлагането, качеството и ефективността на професионалната практика в цяла Европа.

2) Цели

Ускоряване на реформите и на прилагането с цел възможности за качествена и ефективна професионална практика и УПР

Като се признават усилията, положени от правителствата, социалните партньори и другите заинтересовани страни, все още е необходимо да се засилят реформите и да се ускори ефективното предоставяне на качествена и ефективна **професионална практика**. Предлагането и качеството на професионалната практика често са все още недостатъчни, като професионалното образование и обучение (ПОО) и професионалната практика нерядко се разглеждат като втори предпочитан вариант сред младите хора, техните родители и обществото като цяло. В хода на подготовката за новата европейска стратегия в областта на образованието и обучението и следващата многогодишна финансова рамка за периода след 2020 г. следва да бъдат осъществени и по-нататъшни промени.

Подобряване на координацията и подкрепа за различните действия на заинтересованите страни

Като се признават усилията, положени в рамките на Европейския алианс за професионална подготовка и различните инициативи и действия на местно, регионално, национално, европейско и международно равнище, както и в отделните сектори, все още е налице неотложна необходимост от засилване на обмена на знания, работа в мрежа и сътрудничество, включително по-голяма прозрачност по отношение на качеството и предлагането на предложения за професионална практика.

⁷ <https://webgate.ec.testa.eu/docfinder/extern/aHR0cDovLw==/ZXVylWxleC5ldXJvcGEuZXU=/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0381&qid=1485528937008&from=BG>

3) СПОДЕЛЕНА ВИЗИЯ

В настоящото становище се подчертават областите, в които са необходими по-нататъшни действия за постигане на *споделена визия за качествена и ефективна професионална практика и УПР*.

ККПО приканва Комисията да представи предложение във връзка със следните дейности:

- i. Последващи действия във връзка с намерението си да изготви предложение за рамка за качеството на професионалната практика, както беше обявено в работната програма на Комисията за 2017 г., като вземе предвид настоящото становище.
- ii. Въз основа на наличните данни и научните изследвания⁸ — по-нататъшно развитие на Европейския алианс за професионална подготовка, както и преодоляване на предизвикателствата, като например ангажираността на работодателите и разходната ефективност, цифровизацията, интеграцията на мигрантите, иновациите, предприемачеството и по-високо ПОО, по целесъобразност⁹.
- iii. Разработване на набор от услуги за подкрепа на обмена на знания¹⁰, работата в мрежа и сътрудничеството за подпомагане, където това е необходимо, на реформите на национално равнище в областта на професионалната практика и УПР, включително чрез улесняване на предоставянето на експертни консултации, възприемане на добрия опит¹¹, създаване на клъстери и сътрудничество между държавите, социалните партньори и другите заинтересовани страни в съответствие с действащите рамки на политиката на ЕС и заключенията от Рига. Успоредно с тези дейности могат да бъдат организирани посещения на експерти партньори в държавите.
- iv. Последващи действия във връзка с реформите в областта на професионалната практика и УПР и осигуряване на тясна връзка между Европейския алианс за професионална подготовка и свързаните европейски инициативи, като например заключенията от Рига, гаранцията за младежта, инициативата за младежка заетост, както и други съответни инициативи в рамките на програмата на ЕС за умения.
- v. Повишаване на привлекателността и имиджа на ПОО и професионалната практика чрез концептуално обективизиране на възможности за висококачествена професионална практика и популяризиране на ползите от тях за стажантите, бизнеса и обществото чрез редовни инициативи за мобилизиране на всички съответни заинтересовани страни на равнището на ЕС, на национално, регионално и местно равнище (напр. Европейската седмица на професионалните умения).
- vi. Засилване на сътрудничеството в областта на политиките и дейностите във връзка с професионалната практика между европейските институции и агенции (Cedefop и Европейската фондация за обучение (ETF) и международните организации и мрежи (напр. ЮНЕСКО, ОИСР, МОТ, EuroSkills/WorldSkills, Световната банка, мрежата Global Apprenticeships).
- vii. Проучване на възможността за подпомагане с финансиране от ЕС за обмен на програми в областта на професионалната практика/ученето в процеса на работа с трети държави.

⁸ По-специално проучването на Европейската комисия относно Европейския алианс за професионална подготовка — „Оценка на напредъка и планиране на бъдещето“, както и проучванията относно професионалната практика на Европейския център за развитие на професионалното обучение (Cedefop) (транснационален преглед на професионалната практика в Европа, тематични прегледи по държави относно възможностите за професионална практика, управлението и финансирането на професионалната практика и др.; вж. също <http://www.cedefop.europa.eu/en/events-and-projects/projects/apprenticeships-work-based-learning>

⁹ Като последващи действия във връзка със заключенията от Рига и препоръките от документа „Проучване по въпросите на висшето професионално образование и обучение в ЕС“, COM 2016;

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=7893&type=2&furtherPubs=yes>

¹⁰ Включително подкрепа за ефективното използване на съществуващите инструменти (напр. цифров инструментариум, МОТ инструментариум, УПР инструментариум).

¹¹ http://www.pesboard.eu/EN/pesboard/Benchlearning/benchlearning_node.html

Държавите членки и социалните партньори да продължат работата по следните въпроси:

- viii. Мобилизиране на съответните участници за конкретни действия на национално, регионално и местно равнище. Това включва улесняване на създаването на ориентирани към търсенето „**Национални партньорства в областта на професионалната практика и УПР**“ с участието на всички съответни участници в процеса на вземане на решения от страна на министерства, социални партньори, доставчици на образование и обучение, посреднически организации (търговски, промишлени и занаятчийски камари, професионални и секторни организации), както и на други заинтересовани страни.
- ix. По-нататъшен напредък за създаване на подходяща **рамка**, в която отговорностите, правата и задълженията на всяка участваща страна са ясно определени и подлежащи на изпълнение, включително активното участие на социалните партньори¹². Подкрепа за създаването на **пропускливи режими**, в това число признаването на квалификациите между секторите на образованието, и по-специално за стажантите в горния курс на средното образование за продължаване на тяхната квалификация на ниво висше образование.
- x. Осигуряване на подходящи помощни структури и мерки — както финансови, така и нефинансови, и, когато е целесъобразно, подход за поделение на разходите между предприятията и публичните органи за участието на предприятията, и по-специално на малките и средните предприятия (МСП), при предоставянето на възможности за качествена и ефективна професионална практика.
- xi. Насърчаване на развитието на партньорства между и със социалните партньори и други заинтересовани страни, за да се гарантира провеждането на структуриран и постоянен диалог и прозрачен механизъм за разработването, управлението на качеството, изпълнението и оценката на възможностите за професионална практика и УПР, в зависимост от националната уредба.
- xii. Мобилизиране на секторите с участието на социалните партньори и организациите в отделните сектори в съответствие с националните приоритети.
- xiii. Повишаване на качеството на преподаването в ПОО и в обучението в предприятията (и сътрудничество между тях).
- xiv. Включване на възможността за мобилност на стажантите в рамките на програмите за професионална практика с оглед на постигане на по-високо равнище на мобилност на стажантите в цяла Европа, което да е допълнено от финансова и нефинансова подкрепа.
- xv. Подобряване на професионалното ориентиране и насърчаване на схемите за професионална практика чрез целево повишаване на осведомеността на младите хора, техните родители, възрастните учащи, доставчиците на образование и обучение, работодателите и публичните служби по заетостта, включително за предимствата от професионалната практика за работодателите и учащите се.
- xvi. По-нататъшно развитие на елементите на професионалната практика и на партньорския подход, както е предложено в приложението.
- xvii. Обсъждане със секторните социални партньори на възможните подходи за укрепване и разнообразяване на предлагането с цел то да обхване по-широк кръг от професии, по-специално за онези сектори, които са допринесли за изготвянето на проектите на европейските социални партньори, на набелязаните в програмата за придобиване на умения, както и на вече участвалите в секторни „съвети по уменията“.

¹² Съгласно постигнатото съгласие в декларацията на Съвета относно Европейския алианс за професионална подготовка, вж. http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/lsa/139011.pdf

4) Последващи действия

ККПО приканва председателството на Съвета и Комисията да гарантират, че възможностите, които предлага професионалната практика, за намаляване на младежката безработица, са взети предвид изцяло при обсъждането на политиките за младежка заетост, включително ИМЗ, по време на заседанието на Европейския съвет през декември 2016 г.

ККПО приканва също така бъдещите председателства на Съвета да мобилизират държавите членки да подновят и разширят обхвата на техните обещания и поети задължения в резултат на декларацията на Съвета от 2013 г.¹³.

¹³ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/lsa/139011.pdf

ПРИЛОЖЕНИЕ:

Елементи на професионалната практика и на партньорския подход

Въз основа на съвместното изявление на европейските социални партньори от 30 май 2016 г. и елементите на Декларацията на Съвета от 2013 г. относно Европейския алианс за професионална подготовка

ЕЛЕМЕНТИ НА ПРОФЕСИОНАЛНАТА ПРАКТИКА

1. Системите за професионална практика се нуждаят от ясна и подходяща регулаторна уредба на национално равнище и са зависими от капацитета на предприятията да създават работни места за обучение (и възможности за намиране на работа) за учащи.
2. Качествената професионална практика не само повишава пригодността за заетост и перспективите за заетост на дадено лице чрез придобиването на умения и компетенции, които са необходими на пазара на труда, но също така подпомага личностното развитие и води до получаване на призната квалификация.
3. Професионалната практика следва да обхваща по-широк кръг от сектори и професии. Необходимо е по-специално професионалната практика да стане по-привлекателна и да има възможности в тази връзка и извън секторите, с които тя се свързва традиционно. Обучението под формата на професионална практика за по-широк кръг от професии ще допринесе и за повишаване на пригодността за заетост и на възможностите за заетост за всички хора.
4. Статусът на стажантите се различава в отделните държави и се определя от законодателството и/или националните системи на трудовите правоотношения и практиките в областта на образованието и обучението. Във всеки договор за професионална практика следва ясно да се посочват правата и задълженията на работодателя и на стажанта от гледна точка на условията на труд и обучение, включително, когато е приложимо, начинът, по който стажантите са обхванати от системите за социална закрила.
5. Значителна част от времето за обучение на стажанта следва да бъде прекарано на работното място. Включване на силно застъпен компонент на учене и обучение в процеса на работа, който да допълни специфичните професионални умения с по-широки, трансверсални и преносими умения, за да се гарантира, че участниците могат да се адаптират към промени след завършване на професионалната практика.
6. Стажантите следва да получават заплащане или компенсация в зависимост от нивото, приложимо в съответния национален контекст, когато е целесъобразно, в съответствие с минималните национални или секторни изисквания или колективни трудови договори. Необходимо е също така да се осигури подходящо присъединяване на стажантите, отразяващо ползите от професионалната практика от гледна точка на квалификацията и възможностите за заетост в бъдеще.
7. Важно е професионалната практика да бъде организирана така, че да бъде разходно ефективна за предприятието, давайки възможност за възвръщаемост на инвестицията, което насърчава и благоприятства предлагането на места за професионална практика.
8. Подходът за поделение на разходите между предприятията и публичните органи може да способства за увеличаване на предоставянето на възможности за професионална практика, както и за осигуряване на адекватни условия за стажантите. При добре функциониращи системи за професионална практика предприятията възстановяват инвестициите си във времето чрез по-доброто съответствие между уменията и потребностите и чрез частичното професионално активизиране на учащите по време на обучението.
9. МСП, включително микропредприятията, са важни доставчици на места за

професионална практика. С цел насърчаване на обучението под формата на професионална практика в МСП, те се нуждаят от подходящи външни помощни услуги за обучение, наемане на персонал и администрация, и по този начин могат да получат по-добра възвръщаемост на инвестициите си.

10. При по-активното участие на социалните партньори и доставчиците на ПОО професионалното ориентиране и консултантските услуги трябва по-добре да разясняват ролята, която професионалната практика може да изиграе за насърчаване на пригодността за заетост и професионалното развитие. Тези помощни услуги са необходими и през целия период на дадена професионална практика.
11. Учителите, обучителите и наставниците в училищата и предприятията трябва да бъдат подкрепени по подходящ начин и да имат възможност да актуализират своите умения и знания, за да обучават стажантите в съответствие с най-новите методи на преподаване и обучение и съобразно нуждите на пазара на труда.
12. Важно е да се разшири практикуването на професионална практика след ПОО на ниво средно образование, включително чрез въвеждане на професионалната практика и на принципите на дуалното обучение в различните видове и нива на образование, по-специално ПОО в следгимназиалния етап, както и във висшето образование, когато е приложимо.

Подход на партньорство

13. Партньорствата са предварително условие за качествени ПОО и професионална практика, което ще доведе до съответните учебни резултати.
14. С цел да се подкрепят както нуждите на пазара на труда, така и на стажантите, системите за професионална практика трябва да се управляват по начин, който гарантира, че нуждите от умения на пазарите на труда са взети предвид в достатъчна степен.
15. В тази връзка е необходимо тясното участие на социалните партньори в разработването, управлението и изпълнението на схемите за професионална практика в съответствие с националните системи на трудовите правоотношения и практиките в областта на образованието и обучението.
16. Необходими са и партньорства с други заинтересовани страни, като например, когато е уместно, междинни органи (търговски, промишлени и занаятчийски камари, професионални и секторни организации), доставчици на услуги в областта на образованието и обучението, младежки и студентски организации, както и местни, регионални и национални органи.